

ANADOLU'DA BAŞLAYAN TÜRK EDEBİYATINDA GÖRÜLEN İLK MİRACNÂMELER: ÂŞIK PAŞA VE MİRACNÂMESİ

Kemâl YAVUZ*

1272 yılında Kırşehir'de doğan Âşık Paşa'yı, Osmanlı devleti kurulduğu zaman bütün eğitim öğrenimi tamamlamış ve her bakımdan hedefler gösteren bir âlim ve edip olarak görmekteyiz. Bu itibarla o, devrinin tek ideologu olarak karşımıza çıkar. Hâl böyle olunca Türk milleti, bu kargaşa ve kuruluş günlerinde kendisinden çok şeyler beklemektedir. Âşık Paşa bu beklentileri boşa çıkarmaz. Fikir ve kalem yönü ile o günün idarecilerinin yanında yer alarak gelecek Türk devletinin her bakımdan temellenip şekillenmesinde rol oynar. Padişahsız ülkenin yasa boğulacağını söyler. Padişahlıkta soy temizliği, cömertlik, cesaret, adalet gibi esasları işaret ederken kurulacak orduda alpliğin dokuz şartını da sıralar ve bunları âlimlerde bulunması gereken özelliklere tamamlar. Her sınıftan insana söz ve eserleri ile yol gösterir. İnsanın nasıl olması gerektiğini, tasavvufi hayatın uyusukluk olmadığını ve gazilik duygusunu en üst seviyede herkesin yaşamasını o öğütler. İlmî ön plânda tutar.

Âşık Paşa bunları anlatırken ifade şekli olarak nazmı seçer. On bin beş yüz doksan bir beyitten meydana gelen Garip-nâme adlı eserini yazar. Böylece, Yunus Emre'ye paralel olarak, telif eserlerde öncülük yapar. Türk fikir hayatını, her bakımdan üzerine alır. Edebiyatımızın temellenip şekillenmesinde bu yönü ile de önemli rol oynar. Celâleddin-i Rumî gibi âlimlerin yolunu izler. XIV. yüzyıldan itibaren Osmanlı sahasında gelişecek olan Türk Edebiyatı ilk ışıklarını onun eserinden alır. Yûsuf ve Zeliha, Leylâ İle Mecnun gibi aşk hikâyelerini ilk defa o yazar. Tasavvufî alanda ise, derli toplu şekilde en önemli bilgileri sistemleştirerek belirli kurallar dahilinde ve basit bir şekilde, Âşık Paşa'nın yazdığını görürüz. Bunun da ötesinde bazen bir beyti ile XIV. yüzyıldan başlayarak, daha da gelişmiş şekilde, XIX. yüzyıla kadar bütün bir Osmanlı sahası Türk Edebiyatını dolaşmak mümkündür. Onun nefesleri ile edebiyatımızın canlandığını görürüz.

Mevlid ve mirac-nâme gibi konuları da ilk defa işleyen odur. Biz burada onun yazdığı, Anadolu'da başlayan ve gelişerek devam eden Türk Edebiyatında ilk örnek olan mirac-nâmesi üzerinde duracağız.

Mîraç, Âşık Paşa'nın tarifi ile, Peygamberimizin Hakk'ın huzurunda sevgili olduğunu görmesi ve göklerde Allah ile buluşması hâdisesidir. Mîraç, İslâmiyet'i tebliğ etmede çektiği sıkıntıların karşılığında yüce Allah'ın Peygambere bir ihsanı

* Prof. Dr., İ.Ü. Edebiyat Fakültesi.

ve mucizesi olmuştur. Çünkü Peygamberimiz miraç hâdisesine kadar, kâfirlerden çok zulüm görmüştü. Onlara karşı o kadar iyi, merhametli davranıp kendilerini kurtuluşa çağırmasına rağmen hep düşmanlıkla karşılaştı. Hatta kâfirler onun peşini bırakmadıkları gibi Kabe'yi ziyarete gelen insanların da onunla görüşüp konuşmalarını bile engellemişlerdi. Artık Peygamberimize dünya dar olmuş vaziyette idi. İşte böyle bir zamanın sonunda Muhammed aleyhisselâm miraç yolculuğuna başlayacağı yere, amcası Ebu Talib'in kızı Ümmühani'nin evine gelmiş ve *Allah'a ibadet için bir yer bana yetişir* diyerek, onun verdiği hasır, leğen ile ibriği almıştır. Ümmühani'yi memnun eden bu durum ona bir mesuliyeti de getirmiş, amcası oğlunun düşmanlarını bildiği için elinde kılıç sabaha kadar evin etrafında dolaşarak nöbet tutmuştur.

Peygamberimiz çok yorgun olduğu için ibadetten sonra hasır üzerinde uyuyakalmıştır. Ancak bu üzüntü ve yorgunlukların sonunda Cebrail'in ayağını öpmesi üzerine uyanmış ve; *ey Cebrail kardeşim! Böyle niçin vakitsiz geldin?* sorusunu sormaktan kendini alamamıştır. Cebrail buna karşılık; *ey bütün yaratılmışların en ustunu!* *Ey yaratanın sevgilisi, ey peygamberlerin efendisi, iyilikler ve üstünlükler kaynağı olan şerefli ve büyük Peygamber! Rabbin sana selâm ediyor ve seni kendisine çağırıyor; lütfen kalk gidelim* diyerek miraç haberini getirmiştir. İşte artık Mekke'de Ümmühani'nin evinden miraç yolculuğu başlamış, ruh ve beden birlikte olarak, oradan Kudüs-i şerif'e, daha sonra da göklere yükselmiş ve meşhur miraç hadisesi gerçekleşmiştir. Onlar bu yolculukta bütün gök katlarını birlikte geçmişlerdir. Fakat *Sidre'*ye gelince Cebrail orada kalmış, bundan sonraki yolculukta Peygamberimiz *refref* yaygısı üzerinde daha yükseklere çıkmış, *hicab perdelerini* geçmiş, *kürsi, arş ve ruh* âlemlerini aşmıştır. En sonunda da *Kabe-kavseyn* makamına ulaşmış; böylece bilinemeyen, anlaşılamayan ve anlatılamayan şekilde yükseliklerde yer almış; mekânsız, cihetsiz ve sıfatsız olarak Allah'ı görmüş ve onunla konuşmuş; tekrar bir anda Kudüs'e, oradan da Ümmühani'nin evine dönmüştür. Fakat bütün bu olup bitenden Ümmühani'nin haberi olmamıştır. O, yolda Kureyiş'in kervanına rastlamış, kervanda bulunan develerden biri ürkmüş ve yıkılmıştır. Bu nimet çekilen sıkıntıların sonunda gerçekleşmiş Peygamberimize bir ihsan idi. Rüya değişti, yalnız ruh ile de olmamıştı. Hayal hiç olamazdı. Bu yolculuk, ruhun bedenle birlikte yükselmesi zaman ve mekânların başkaları için donup, Peygambere açıldıkça açılması idi. Rüya olsa, ruh ve hayal olsa buna kimse itiraz etmezdi. Ancak Peygamberimiz bu hâdiseyi Mekke'nin müşriklerine anlatınca hepsi alay edip, Ebubekr'in evine vardılar. Bu şaşılacak hâdiseyi ona da anlattılar. Ebubekir tecrübeleri ile konuşunca kâfirlerin hoşuna gitti. Ancak; *bunu senin efendin söylüyor* dedikleri zaman, karşılık olarak; *o söylüyorsa doğrudur, inandım* demekten kendini alamadı. Sonra da gelip büyük kalabalık ortasında; *Ey Allah'ın Peygamberi! Miracınız kutlu olsun! Bizleri senin gibi büyük peygambere hizmetçi kılmakla şereflendirdiği; güzel ve mübarek yüzünü görmekle ferahlık veren, kalpleri alan, ruhları çeken tatlı sözlerini işitmeyi nasip ettiği için yüce Allah'a sonsuz şükr ederim. Ey Allah'ın resulu senin her sözün doğrudur. İnandım ve canım sana fedâ olsun* dedi.

Bu hâl bütün kâfirleri şaşırttı, şüpheye düşen ve inancı zayıf olanlara da kuvvet verdi. Kâfirler dağılıp gitti. Bunun sonunda Peygamber aleyhisselâm, Ebubekir'e *Siddik* adını verdi. Ancak kâfirlerin soruları vardı. Kudüs ve Mescid-i Aksa ile ilgili sorular soruyorlardı. Hazret-i Muhammed bunları birer birer cevaplandırdı. Başta Ebubekir olmak üzere verilen cevapların doğruluğunu bir kere daha tasdik ediyor ve; *öyledir ey Allah'ın peygamberi* diyorlardı. Kâfirler âciz kalmıştı.¹

Bu hâdise, hicretten bir yıl önce Recep ayının 27. Cuma gecesinde gerçekleşmişti. İşte bu mucizeye *miraç* dendi. Peygamber miraca ruh ve bedeni ile uyanık olarak çıktı. Beş vakit namaz bu gecede farz kılındı. Bu hâdiseye Peygamberimizin sözlerinden başka; Kur'an'da İsrâ ve Necm surelerinde yer verildi. İslâm tarihinde böyle emsalsiz olarak ortaya çıkan bir mucize yalnız olduğu gibi kalamazdı. Peygamberimiz ve miracı bu sebeple İslâm milletlerinin kültür ve edebiyatlarında büyük yer tuttu. Bu sebeple sıra ile Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında miraç mucizesi yüzyıllar boyu işlenile geldi.² Özellikle Türk Edebiyatında miraç-nâme yazmanın büyük bir yer tuttuğunu belirtmek gerekir. Genel olarak Türk Edebiyatı ele alındığında, ilk örneğini Hakim Süleyman Ata ile gördüğümüz miraç-nâmeler³, Anadolu'da kurulup gelişecek Türk edebiyatında ise, Âşık Paşa ile başlar. Âşık Paşa aynı zamanda Türk edebiyatını da temellendirip şekillendiren bir şairdir. Mevlid, Yusuf İle Zeliha, Leylâ İle Mecnun vs. gibi konular ilk defa onun tarafından ele alınıp işlenmiştir.⁴ İşte Âşık Paşa'nın yazdığı miraç-nâmeler de Anadolu'daki Türk edebiyatında bir başlangıç ve temel olarak görülür. Âşık Paşa eserinin ayrı ayrı yerlerinde iki bölümlü bir miraç-nâme yazmıştır. Bunlar birbirlerini tamamlar bir özellik gösterir. O, 100 beyti bulan ilk kısımda, Peygamberin Mekke'den Kudüs'e gelişini konu edinir. Özellikle Kudüs, Mescid-i Aksa ve orada bulunan değerli mekânları, ait oldukları tarih ve şahıslarla canlı bir şekilde, tasvirî olarak anlatır.

193 beyte yer verdiği ikinci kısımda ise Peygamberin göklere yükselişini, Cebrail ile olan yolculuğunu; bu yolculukta gördüklerini ve meleklerin hâllerini anlatır. Âşık Paşa yazdığı miraç-nâmelerde konuyu iki kademeli olarak anlatmış ve miraç mucizesini daha da zenginleştirmiştir. O birincisinde; *Sekizinci bölümün ikinci kısmı, uğurlu Kudüs'ü ve Peygamberin göklere çıkışını anlatır; sonra o mübarek makamda gördüklerinin hepsini; sırat, mizan ve başka şeyleri anlatıp ayrıntılı olarak açıklar* gibi bir başlıkla verir ve şöyle devam eder :

"O Allah'ın eşi ve benzeri yoktur, o birdir ve olmayanı yaratmaya gücü yeter. Bu âlem yok iken o var eyleyip, gizli ilmini açtı ve gösterdi. Sonra bu yer ve gök yok iken onları

¹ *Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 6. Cilt, s. 24-36. İstanbul tarihsiz.

² Metin Akar; *Türk Edebiyatında Manzum Mirâc-nâmeler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 804, Ankara 1987, s. 91-95.

³ Metin Akar; *age*, s. 96.

⁴ Kemal Yavuz; *Osmanlı Devletinin Kuruluş ve Daha Sonraki Devirlerinde Âşık Paşa'nın Türk Edebiyatının Temellenip Şekillenmesindeki Rolü*; Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Uluslar Arası Kongresi, 7-9 Nisan 1999 Konya Selçuk Üniversitesi.

yaratıp varlık hâline getirdi; bunlardan gök rükuda kaldı yer de secdeye kapandı. Her birini bir hizmet için görevlendirdiğini ve bunlara ne muamelede bulunduğunu dinle. O hikmetler sahibi olan Allah; ilk önce arşı yarattı, böylece arş göğün temeli oldu. Yeryüzünde ise, arşın bir benzeri olan şeriatı koydu; böylece o arştan haber vermektedir. Göklerde güneş ile ayı yarattı, bunların ışık ve ısılarından zengin fakir herkes faydalanmaktadır. Yeryüzünde altın ve gümüşü var etti; bunlarla da bütün işlerin yapılmasını sağladı. Gökyüzünde feleği baş aşağı tutup, devamlı durmadan döndüren odur. Onun yeryüzündeki benzeri gece ve gündüzdür; ey hünerler sahibi! Bunların da devamlı döndüklerini görüp izle. Hangi varlığın gökte aslı varsa şüphesiz yeryüzünde bir benzeri bulunmaktadır. Sonra cennetin bu dünyadaki benzeri nedir derlerse; Kudüs'te bulunan Kubbetü's-Sahra olduğunu söyleyelim. Onu cennetin aslı bil; çünkü Peygamber göklere, onun içinden yükselen yoldan gitti.

Şimdi Kubbetü's-Sahra'yı anlatayım da işit; böylece bu sözün aslını açıkça bilip öğren. Meğer o, kutlu Kudüs şehrinde, değerli bir ev olarak yapılmıştır. Tabanı baştan başa ak mermerle döşenmiş; oraya bakan kendini aynada görür gibidir. İçinde güzelce yapılmış iki mescit vardır; insanlardan gelen herkes onlara değer verip kıymetli bilir. Onlardan birine Mescidü'l-Aksa; diğerine de Kubbetü's-Sahra derler. İşte burası cennetin bir benzeridir; göklere yol onun içinden gider. O Allah'ın sevgilisi olan Peygamber göklere oradan yükseldi; böylece ona miraç verildi. Onun adı Kubbetü's-Sahra'dır; şimdi o kubbenin niteliklerini anlatayım da dinle. Ey sevgili kardeşim! Kubbe sekizgen şeklinde yapılmıştır; yani onun sekiz köşede sekiz duvarı vardır. Bu sekiz duvardır; ayrıca sekiz cennet vardır, onun için burası cennete benzer. O sekiz duvarlı yapının dört kapısı vardır ve yer gök ehli burada ibadet ederler. Her duvarında her biri bin türlü işleme ile işli, dışarıya açılan beş pencere bulunmaktadır. Her pencerede bin çeşit cam vardır ve pencerelerin toplamı kırk tanedir. Kırk sütunlu olan bu yapının kubbesinde hepsi baştan başa altınla sıvanmış kırk kemer bulunmaktadır. Ortada hepsinden yukarda tamamen kurşunla kaplanmış bir yüce kubbe yükselmektedir. Bu kubbenin iç yüzü yüyük kaşına benzer, göz göz işlemelidir. Ne kadar anlattıysam anlatayım onun dile gelmez bir güzelliği vardır. Ayrıca Taha ile Yasin sureleri harf harf yazılmıştır; orada harcanıp feda edilen can bahtlı ve kutludur.

Bir de Hazret-i Davud'un ne yaptığına bak; o bu meydanı baştan başa demirden tarabzon eyleyip çepçevre parmaklık yapmış. Demirden düğümlerle dolu bir duvar çekmiş, birbirini tutan düğümlerle yapılmış bu duvar sanki bir zırhtır. Bu, nakış nakış işlenmiş simsiyah bir penceredir. Niteliklerini söylersem anlatmakla bitiremem. Pencere içinde, yaprağı, dalı ve meyvesi olan nar ağaçları bulunmaktadır. Bu dediğim şaşılacak şeyler demirden yapılmıştır; zaten Allah demiri Davud'a mum gibi etmiş, o da istediği şekli vermiştir.

Daha sonra içeride Sahra vardır; o Sahra taşının ne olduğunu anlatayım da dinle. Sahra taşı yatan büyük bir taş olup altı şaşılacak derecede güzel bir yerdir. Peygamber o taşa basınca, ayağı orada güzel bir iz yapmış. Peygamberin binip göğe yükselmesi için oraya bir burak inmiştir. O zaman Sahra taşı da beraber gitmek istedi, bu yüzden bir köşesi yukarı kalktı. Peygamber ona *dur ve kal* deyince; Sahra taşı bu sözü kabul edip olduğu yerde kaldı. O zaman taştan bir dil çıkarak, ağlayıp sızladı ve hâlini bildirerek; *bizi şefaattan unutm, o varacağın yerde bir defacık olsun bizi hatırlayıp an* dedi. Sahra taşı orada kaldı ve Muhammed aleyhisselâm gitti; sonra da Allah ile ahd ve vefa kıldı. Onun durağı iki kaşın arası kadar olan ve Allah'a o derece yaklaşılan Kabe-kavseyn oldu; bütün kapılar, evler ve pencereler onunla tanışıp, yakın oldu. Kendini sevgilinin önünde yok etti ve büsbütün göz kesilerek Hakk'ı öyle gördü. Hakk'a yakın olan ve devamlı ibadet eden melekler bile bu sırta eremeyip eşikte kaldılar. Sevgiliye kavuşmanın ne olduğunu kim bilebilir, bir kimse onu bilse bile, dilsiz olup söz söyleyemez. İşte o zaman sırlarla dolu

doksan bin kelime, sevgiliden sevgiliye binlerce naz ile ulaşıp nasip oldu. O sevgili Peygamber Hakk'ın huzurunda sevgili olduğunu gördü; böylece göklerde ona Allah ile buluşma, miraç nasip oldu. Bu işe bu kudrete hangi akıl erebilir, anlatılsa söz tükenmez, kısacası o tekrar yere indi. Sahra taşının altında oturmak ve önce namaz kılmak istedi. Ayağa kalkınca başı değdi ve kıyam yerine gelmedi; işte o zaman Sahra taşı kalkarak güzel bir yer açıldı. O Muhammedü'l-emin namazını kılıp oturunca, o anda gökten Cebrail geldi. Sofra getirdi ve Peygambere ziyafet verince; peygamber o sofradan yiyip şükürde bulundu. O zaman yer ve göğü mesken edinen bütün varlıklar Peygamberin hâlini bildiler ve miraca çıktığını anladılar.

Peygamberlerin ruhları toplanıp, bütün o baş peygamber için hizmete koşular. Mustafa'nın miracını bildiklerinde, cümlesi toplanıp selâma geldiler. O canların hepsi orada iken bir namaz vakti girdi; o zaman o önder peygamber, kamet söyledi ve bütün ruhlar ona uydu. Cümle peygamberler cemaat, o da imam oldu, böylece o namazı orada kıldılar. Bir başka rivayette de; o namazın gökler üstünde kılındığı ve Hakk'a niyaz edildiği söylenir. Bütün peygamberlerin ruhları orada toplanmıştı ve Muhammet aleyhisselâm onların arasında ışık saçıyordu. O var olan mekânsız yerde, işte o mekânda Cebrail aleyhisselâm onlardan ayırır. O namazı orada tamam olarak; rükusuz, secdesiz ve ayakta olmadan kıldılar. Bir başka rivayette de Kudüs'e gelip orada kıldıkları söylenir. Bu rivayetin ikisinin de doğru olduğunu ten dili de, can dili de en açık şekilde söyledi.

Mustafa yine meskenine ulaştı; söz sırasında biz de tekrar Kudüs'e geldik. Ey sevgili dostum! Şimdi de o kutlu şehirdeki Kubbetü's-Sahra yöresinde nelerin bulunduğunu anlatayım da dinle. Oraya, halkın görüp ibret alması için terazinin ve sıratın bir örneğini koymuşlar. İşte bütün bunlar gelecek için şahittir ve bunda şüphe olmayacağını bilmeleri lâzımdır. Kimin bir şikâyeti olsa Hazret-i Davud'un o Kubbetü's-Silsilesi'ne gelirdi. O zaman o yerdeki bir zincir haklıyı haksızdan ayırırdı. Hazret-i Isa'nın da beşiği orada idi; dünyada onun beşiği zir-zemin denen yerdedir. O beşik bir büyük ak mermerdir; ondan başka olarak da iki mihrap vardır. Onun birinde Muhammed aleyhisselâm namaz kılımış; diğerinde de Hazret-i Meryem dualar etmiştir. Bunlar, zir-zeminde ziyaret edilmesi güzel ve yerinde olan şeylerdir; buraya gelen her ziyaretçi yüz göz sürüp, onların aracılığı ile Allah'tan dilekte bulunur. Musa peygamber deyneğini atmış, asa da gidip bir mermere çakılmıştı. Onun üstüne de gösterişli ve güzel bir mescit yapılmıştır; orası da yine kutlu bir ziyaret yeridir. Hazret-i Ömer de sancağını bir mermere vurmuş ve yumuşak bir zemine diker gibi oraya dikmiştir. O da eskiden beri ziyaret edilen bir başka kutsal yerdir; oranın da üstüne kutlu bir makam yapılmıştır. Bunlardan başka mescit ve mihrap çoktur; hatta Bâb-ı Cennet, Bab-ı Tövbe gibi kapılar da. Bunların hepsi Kudüs'te Harem'dedir; işte hepsini sana birer birer anlattım. Onları görenler buna tanıktır; bu söylediklerimde abartma ve fazlalık yoktur; eksik de söylemiyorum. Lâkin ben bu kubbenin durumunu ve hâlini yerli yerince tam olarak anlatamadım. Bir şey cennetin ışığı olmuşsa; bu kadar söz onu anlatmak için nasıl kâfi gelsin; söylediklerim nerede... onu anlatmak nerede...? Sen orayı cennetten bir oda say; işte öyle olduğundan, göklere çıkmak için yol buradan başlamıştır. Hangi varlık hikmet ve ibret varsa; onu anlatmakta güçlük çekilir, onu anlatmak zordur. Onu insan nasıl anlatabilir; bu, vücuttaki canı anlatmaya benzer, bunun için ne söylenebilir? İşte şüphesiz o yerin canı vardır; bu yüzden de yüzyıllar içinde, bunca zaman geçtiği hâlde, kaybolup gitmemiştir. Bir varlığın içi nurla dolmuşsa; o, dünya durduğu müddetçe bayındır olmuş ve güzel görünmüştür. Herkes onun ne olduğunu, içinin ve dışının hâlini anlayıp bilmek isterse; gidip orada kendi gözüyle görsün; bu ne kadar anlatılırsa anlatılsın göz ile görmek gibi olmaz. O yerleri ziyaret, Allah adamlarına yakışır; ziyaret edilince de oranın

başka yerlerden üstünlüğü açıkça ortaya çıkar. Pek çok kimse hasret çekerek oraya gitti; bu söylediklerimi şimdye kadar kim inkâr edebilmiştir? Âşık'ın gönlü de onun için yanıp yakılmaktadır; canı da, o ev hakkı için, onun aşkına dosdoğru olup, şüpheden uzaktır. Onun için dil ile söyler ve niteliklerini inceden inceye açıklayarak anlatır. Sevilen şeyler dilde devamlı söylenir; sevilmeyenler de asla ağza alınıp zikir edilmez. İşte, ey ulu kişi! O haya dolu, güzel yaratılışlı peygamber; 'kim neyi severse onu çok anar' buyurmuştur. Orada namaz kılıp Allah'a ulaşan erenler, can içinde bin türlü sırra kavuştular. Ey cömertler cömerti olan, çok çok bağışlayan, ey çok acıyan Allah! Bunların hatırasına sen bizi doğru yoldan uzaklaştırma."

Âşık Paşa ikinci miraç-nâmesine de; *Dokuzuncu bölümün yedinci kıssası, kulluk ve ibadetin niteliği ile peygamberin, selâm onun üzerine olsun, miracını ve onun dokuz felekten geçerek Allah'ın yüce zatına ulaştığını, düşkün ve zavallı kullar için af isteğinde bulunup ibadet getirdiğini anlatır* şeklinde bir başlığa yer vermiştir. Verilen başlıktan anlaşılacağı üzere bu kısımda Peygamberin Allah'ın yüce zatına ulaşması, kullar için af isteğinde bulunması ve ibadet olarak getirdikleri anlatılmaktadır. Eserin muhtevasına dönersek, bunu aşağıdaki gibi açık şekilde görürüz.

"Yine gönlüme güzel bir düşünce doğdu ve gönlüm onunla göklere havalandı. İnci çıkarmak için hikmet ve sırlar denizine daldı; bunu ihlas ve doğrulukla kim istedi ise ona verdiler. Çünkü, bir belirti, bir yol ve bir iz bulunmayan o deniz inciler kaynağıdır. Akıl ve can o denizde kendini kaybetti; araştırmakla da ondan bir alâmet göstermedi. Her insan ulaşabildiği yere göre, haber verdi; bu durumu açıkça, etraflı ve hakikî olarak bilen biri var mı? Ben de yalnız bildiklerimden söyleyeceğim; eğer, 'kulum' diyorsan, gel de kulluk ne demekmiş, onun ilmini oku. Kul olanların o eşikte ne yaptıklarını ve Hakk'a ulaşmak için yola çıkanın nasıl gittiğini görüp bil. Tanrı'nın mahlukatı niçin yarattığına ve onların yaratını nasıl bildiğine iyi bak. O her türlü ihtiyaçtan uzak olan Allah'ın dünyayı nasıl düzenlediğine; yeri göğü yaratıp, yaz ve kış mevsimlerini verdiği de bak. O bütün dostlarına sofralar dökmek, ziyafetler çekmek için, yer ve gök üstünde türlü türlü nimetler de yarattı. Nîmetlerini saçıp kudretini gösterdi; dostlarını da, gelip faydalanmaları için davet etti. Ta ki o nimetleri yiyip Allah'a teşekkürde bulunalar ve bunu bilip ibadet edeler. Sonunda bunların Tanrı'nın emrine uydukları ve her birinin kullukları ortaya çıksın. Böylece her biri gelip ortaya çıktı; Allah'ın varlığını bilip ona secde etti. Her biri hâline göre ibadet eyledi; diline göre de işaret kılıp zikirde bulundu. Ayrı ayrı her biri bir ibadeti kabul etti, emre uyarak kulluk yapmak için gönül verdi. İbadet kılarak kulluğa hazır olduğunu gösterdi; onun taatı, kabul edilip göğe yükselen bir ibadet olmalı. Her biri, gücü yettiği kadarı ile; hangi ibadet olursa olsun, yerine getirdi: Bu, gönülerin hastalığına tabip olan, Hakk'ın sevgilisi Muhammed aleyhisselâm gelinceye kadar sürdü. Onlar ibadetlerini Hakk'ı bildikleri gibi, ne şekilde olursa olsun, rastgele yaptılar. O gelince bütün işler seçildi; onun gelişi ile her şey mükemmel oldu, zayıf da semizleşti. Allahu taâla, sevgili peygamberini beylerbeyi yaptı ve bütün işlerin değerli ve üstününü ona verdi ve zamanların en kutlusunu ona açtı. Gelmiş geçmiş ümmetlerin içinde en üstün ümmeti ona verdi ve onun ümmetini cehennemden uzak tuttu. Allah'ın sevgili peygamberi ümmeti için iş istedi; onun nasıl temel attığını ve neler yaptığını bir gör. Yapanın rahmete kavuşacağı ibadet ve işleri düzenleyip, ümmetine nasıl koyup gittiğine iyi bak. Aşk ile dinler isen, açıkça söyleyeyim de; bu işi en iyi şekilde anlayıp öğren.

Şimdi Peygamberin göklere yükselip Allah ile buluşmasının; cennet elbisesini ve nurdan tacını anlatacağım, iyi dinle. Peygamberin, miraca yükseldiği o gecede; Allah'tan istediği her şey, kabul edilmiştir. Allahu taâla onu sevdi ve Cebrail'i göndererek 'gelsin' diye davet etti. Cebrail yanında burak denen bir binit getirdi ve; 'ey Allah'ın peygamberi kalk; Allah için hazırlık yap; Tanrı seni sevdiği için huzuruna çağırıyor; işte beni sana hizmet etmek ve üzüngünü tutmak için gönderdi. Oturma kalk! Beri gel buraya bin, dokuz feleğin üstüne çıkacaksın. Dostluğunun dost ile nasıl olduğunu bilip, bu işi inceden inceye anlayacaksın' dedi.

Söz çoktur; Mustafa göğe çıktığı zaman, semaya baktı. Orada sayısız meleğin yer aldığını ve hepsinin sıra sıra dizildiğini gördü. Hepsi el bağlayarak ibadete kalkmışlar, bir kutlu zamanı bekliyorlardı. Peygamber bu işi böyle görünce; bu durum gönlüne güzel göründü. Sonunda; 'ey Cebrail! Bu nasıl iştir; ben bu işlere hayret ettim' dedi. Cebrail; 'bunlar meleklerdir, bundan başka sayısız yüz binlerce bu kadar melek vardır. Bunların ibadetleri böyledir; bunlar her an bu şekildedir. Bir an, bir saat bile bundan geri kalmaz ve zamanlarını boşa geçirmezler. Kıyamete kadar işleri ayakta olmaktır; başka düşünceleri de yoktur' dedi. Peygamber bu ibadetin üstünlüğünü sorunca, Cebrail birer birer açıkladı. Üstünlüğünü ve mükâfatını sınırsız şekilde anlatınca, Peygamberin gönlü ona yöneldi. O bu dünya göğünden geçince, ikinci öge ulaşmış oldu. Orada da yine meleklerin saf saf dizi dizi Tanrı kuluğu için durduklarını gördü. Ancak bunların hepsi eğilmiş iki büklüm vaziyette, baştan başa rüku hâlinde kalmıştı. Peygamber bunları görüp bildi; ayrıca ibadetlerinde hayrete düştü. Yine Cebrail'e; 'bunlar nedir' diye sorunca; Cebrail; 'kuldur, kulluk kırlarlar. Bunlar rüku hâlinde dirler; kayamete kadar, durdukları gibi kalacaklardır' dedi. Peygamber; bunların üstünlüğünü, bu âdetleri, bu düzen ve usulleri yine sordu. 'Beni bu hâl hayrete düşürdü; bunların Allah yanındaki değeri nedir bana söyle' dedi. Bunların üstünlük ve mükâfatının sınırı ve ölçüsü yoktur' cevabı karşısında Peygamber, çok şükr etti. Peygamberin gönlü bunlara imrendi ve 'bu işin sonu nereye varacak' dedi. Burayı geçip üçüncü göğe varınca; derecelerden derecelere üstünlüklerden üstünlüklere ulaştı. O gökte de, binlerce, sayısız binlercesi yere kapanmış, hepsi saf saf yerde yatmakta olan melekleri gördü. Peygamber bunlara baktı, gönlü ve canı bu hâli çok beğendi. Tekrar Cebrail'e; 'Ey kardeşim! Bunların ne iş yaptıklarını anlat' deyince; Cebrail; 'bu melekler de, Allah'ı birleyerek kullukta bulunurlar. Bunların ibadetleri böyledir işleri doğru olup, riyasız ve Hak içindir. Kıyamete kadar secdede, yüzü yerde yattıkları gibi, yatacaklardır' dedi. Peygamber bu işin mükâfatını sorarak; 'kul bu işleri yerine getirirse; Allah katında ne kadar değerlidir, canım ve gönlüm bu ibadeti sevdi' dedi. Cebrail aleyhisselâm, bu secde hâlinde hesapsız, sayısız ve sınırsız sevap vardır' dedi. Muhammed aleyhisselâm, ona da imrendi; canı ile gönlü bu işe doğru-lup yöneldi ve meyl etti. O gökten de geçince, gidip dördüncü göğe ayak bastı. O gökte de binlerce, yine sayısız melek saf tutup Tanrı kuluğuna durmuştu. Ancak bunlar iki dizleri üzerinde tahiyatta oturan sıra sıra dizilmiş meleklerdi. Peygamber yine, 'ya Cebrail! Bunlar niçin tam bir güven içinde, korkusuz oturuyorlar? Gönlüm bunlara meyl etti; bana bunların hâllerini anlat' dedi. O Allah'tan haber getiren melek; 'ey Allah'ın peygamberi! Bu kadar kulun o eşikte mecali yoktur. Allah'a ibadet eden bu meleklerin her biri, bir ibadet içindedir. Bunların ibadeti de, kıyamet kopuncaya kadar tahiyat, diz üzerinde oturmaktır' dedi. Sonra bunların üstünlüklerini sayıp döktü ve 'onlara verilen sevapta ölçü ve sayının yeri yoktur' dedi. Peygamber bunların ibadetlerini ve nasıl kullukta bulduklarını bilince, bunların işine de imrendi. O gökten geçerek daha ileriye gitti; Cebrail de öncesine gidiyor ve; 'beri gel' diye söylüyordu. Artık beşinci göğe ulaştı; bu işi orada da gördü. Orada sayısız meleğin sıra sıra dizilip, inleye sızlaya, ayakta Allah'ı zikir etmelerine bakıyordu. Hepsi

Hakk'a yönelişler, seslerini yükselterek aynı zikri okuyorlardı. Peygamber bunların hâlini görünce; durumlarını tekrar Cebrail'e sordu. Cebrail aleyhisselâm; 'bu melekler hiç durmadan şüpheşiz Allah'a kullukta bulunurlar. Bunların kullukları, burada bu kadar zamandan beri, tespih okuyup, taptıkları Allah içindir. Bunlar ve bu hâlde olanların hepsi, kıyamete kadar böyle kalacaklar' dedi. Peygamber; bu ibadetin üstünlüğünü öğrenmek için yeniden Cebrail'e sordu. Karşılığında, bu ibadete verilen çok sevap vardır, buna sayısız sevap verilir' diye cevap verdi ve altıncı göğe çıktılar. Peygamber altıncı göğe ulaştı; bu gök ehlinin ne olduğuna, durumlarına ve ne yaptıklarına baktı. O gök katının da büsbütün meleklerle dolu olduğunu, her birinin Allah'a karşı el açtığını gördü. Bunların hepsi, sıra sıra duaya durmuşlar; 'ey Allahım! Bizi affet diye yüksek sesle yalvarmalarda bulunuyorlardı. Muhammed aleyhisselâm bunları gördü ve sonra işlerini tekrar Cebrail'e sordu. 'Ey Cebrail! Bu inleyip sızlayanlar ne yaparlar, işleri nedir' dedi. Cebrail; ey Allah'ın peygamberi! Bunların hepsi kuldur; yalnız bunlar değil, yüz binlerce bunlar gibi daha vardır. Hepsisi ibadette, güvenle, Allah'a; bizi yarılığadığın kullarından et diye toplu olarak yalvarırlar. Güçleri yettiği kadarıyla; bunların ibadetleri bu yalvarmalarıdır. Bunlar kıyamete kadar, kendilerinin ve başkalarının affedilmeleri için bu şekil 'e kalacaklardır' dedi. Peygamber; 'bu hâlde devam etmenin ve bu yalvarmanın değeri nedir' diye sorunca; bunun üstünlüğünü ve karşılığını sayısız şekilde Cebrail anlattı; Peygamber de 'ey Allah'ım! Sen yardımcı ol' dedi. Yine Peygamber'in gönlü o tarafa meyl etti; o gökten de geçerek Hakk'a yöneldi. Geçip yedinci göğe vardı; fakat buradakileri dil ile anlatmak ve övmek mümkün olmaz. Burada olanların düşünceye daldıklarını; fikir içinde hepsinin ibretlere kaldıklarını gördü. Bunlar durumlarını Hakk'a arz eden, fakat hâllerini bilemeyenlerdir. Peygamber bunları görünce; hâllerini Cebrail'e yine sordu. Cebrail, 'ey Allah'ın peygamberi! Onların bu işi, bu gidişleri, bu usulleri durumlarını bildirmek içindir. Yani bunlar, kulluklarının ve ibadetlerinin Hak tarafından kabul edilip edilmediğini bilmek için yalvarırlar. Bu hâlde, ne olacaklarını bilmek için yalvarırken, sonunda mahşer gelir' dedi. Peygamber; böyle olmanın üstünlüğünü, 'kul kendi yaptıklarını ve sonunun ne olacağını düşünse; kulun hâlini bilmek için olan düşüncesinin kıymeti ve değeri nedir' diye sorunca; Cebrail: 'bu tefekkür hâlinin üstünlüğünü Allah bilir' cevabını verdi. Peygamber yine meyl etti, fakat onlar kaldı, bunlar da geçip gittiler. Gelip sekizinci göğe ayak basınca; Cebrail aleyhisselâm; 'ey Allah'ın elçisi bir de buraya bak! Bu göğün kulları ne yaparlar düşünceleri ve sözleri nedir? Bunlar kendilerinden geçmiş ve sarhoşluk hâli içinde, hepsi aklını ve canını bir tarafa bırakmış Her biri ne yaacağını bilmediği gibi, nerede olduğundan ve nereye gideceğinden de habersizdir. Hepsisi Allah'a hayran, onu düşünmektedir' dedi. Peygamber bu duruma da hayret etti. Cebrail'e; 'bunlar kim; niçin böyle hayran kalmışlardır' diye tekrar sordu. Cebrail Hakk'ın huzurunda bulunan ve bir göz açıp kapamakta binlerce kudrete şahit olan bu meleklerin hayranlığına şaşılmaz; çünkü bunlar ondaki sultanlığı, büyüklüğü her an görmekteyler. Bu işte niceleri şaşkın olup, ibadet zevki ile kendini kaybetmiştir. İşte kıyamet kopuncaya kadar bunların ibadeti bu gördüğündür ve bunlar oraya bu şekilde gideceklerdir' dedi. Sonra bu ibadetin değerini sordu; Cebrail de tekrar ona güzel haberler verdi. Bu durum ve bu haber Peygamberin gönlüne tesir etti; sonra o gökten de geçip gitti. Bütün üstünlük ve yüceliği ile ve sayısız nazlanma, güzel hareketlerle dokuzuncu göğe geldi. Orada da kendilerini sevgiliye vermiş, irade sahibi olmayan meleklerle karşılaştı. Bunların hepsi kendinden geçmiş, mahv ve yokluğa ermiş; fikri ve övgüyü bir tarafa atmış; bütün hâllerini bir yana bırakıp, kendini tanımaz olmuş; birlik denizini boylamış, sanki ölü mü diri mi olduğu belli olmayan melekler idi. Allah'ın yüceliğinin heybeti kendilerini kendilerinden aldığı için, her biri varlık adına ne varsa, hepsini yele vermişti. Peygamber aleyhisselâm bunların durumlarını görünce, bu defa hâllerini sordu. 'Ey Cebrail! Bunlar ne hâldedir; bu hayat nasıl hayat

ve bunlar ne söylerler? Ben bunların hâline şaşım; bu şekilde yok olmağın sebebi nedir' dedi. Cebrail; 'ey Allah'ın peygamberi! Bunlar kavuşmaya ulaşan topluluktur; Hak bunların kulluğunu hoş gördü ve ne hâlde olurlarsa olsunlar hepsini kabul etti. Bunlara Tanrı'dan bağışlar verildi, bu yüzden akılları ve canları kendilerinden gitti' dedi. İşte kime Hakk'ın rahmet ışığı vurmuşsa kendinden geçip, gözleri kamaşarak birden bini, binden de biri fark edemez oldu. Bu, güneşin doğunca ışığı ile, gökyüzündeki sayısız yıldız örtüp, hiçbirinin görünmeyişine benzer. Bunlar Allah'ın rahmetini bulunca, o ihsan ve bağışlardan mahcup olup, ölü kesilirler. Allah'ın rahmeti gelince, bunları kendilerinden aldı; böylece ne yaptıklarını ve neyi bildiklerini unutup şaşırıldılar. Peygamber bunların durumlarını öğrenince can ve gönlü ile onları kabul etti.

Orayı da geçip Hakk'ın huzuruna varıp niyaza başladı; Allah ile sayısız sırları ve gizlilikleri söyleşti. Onun menzili Allah'a iki kaş arası gibi bir yakınlıktı; Tanrı'nın ona nasıl bir derece ve devlet verdiği iyi bak. Gizlilikleri açtı ve sırlar ilmini hep ona verdi; onun bildiğini insanlardan hiç kimse bilmedi. Böylece Tanrı kendinin her şeye gücünün yettiğini, yeryüzünde ve gökyüzünde her an hazır ve nazır olduğunu; kulların kul olarak ne yapmaları gerektiğini ve kulluğun nasıl olacağını açıkça bildirdi. Peygamber bu yer ve gökte bulunanlara baktı; her birinin bir din tuttuğunu gördü. Kendine İslâm dini verildi; onun, alelâde bir din değil, üstün kimselerin dini olduğunu bildi. Kulların ne oldukları kuluk içinde sunulup gösterildiği için, her kula bir çeşit ibadet farz oldu. Her biri 'Allah'a lâyük olayım' diye bir ibadete güvendi. Peygambere de bir ibadet kısmet oldu; yani bu önder insana, Hakk'ın kulluğu verilmişti. Ona Tanrı'dan, kılıp onunla Allah'a niyazda bulunması için, beş vakit namaz emr edildi. O bir olan Allah; biz insanlara sonsuza kadar kılavuzluk etmesi için, beş vakit namazı ona emr etmişti. Allah'ın sevgilisine bu amel emr oldu ve: 'yaz kış, günde beş kez bunu yap' dedi. Sözün ardı kesilmez, Peygamber miraçtan dönüp yerine geldi. O ibadetleri toplayıp, müminlerin canına ziyafet çekmek istedi. İşte namaz, İslâm dinin direği olduğu gibi bütün ibadetlerin de kalbi oldu. Peygamber aleyhisselâm; 'namaz dinin direğidir' buyurdu. O dokuz feleği görüp gelen, hünerlerle dolu Peygamber; nasıl bir düzen getirdi, iyi bak. Her bir feleğin ibadetini görüp Cebrail'e sordugundan; bir kutlu zamanda karşılaşmak için, hepsini bir ibadette topladı. Şimdi onun ne yaptığını bir dinle; o dokuz ibadeti toplayıp bir ibadet hâline getirdi. İşte, o göklerdeki yapılan yalvarmaların hepsi yeryüzünde yalnız *namaz* olarak ortaya kondu.

Yer ve gökte bulunanlar ayakta idiler; bu kıyam hâline bize de ayakta dik durmayı verdi. Yer ve gökte olanlar eğilme hâline idiler; işte ey sevgili dostum! Namazdaki rüku vaziyeti bu yüzdendir. Yerde gökte bulunanlar başı yüz üzerinde yere koymuşlardı; işte namazdaki secde o zamandan emr edildi. Yerde ve göktekiler ayaklar altta, diz çökerek oturmuşlardı; işte ey insan! Bu vaziyet namaza da kondu. Yer ve gök ehlinde bir kısmının işi Allah'ı zikir etmektir; işte insanların namazda okudukları budur. Yer ve gökte olanlardan bazıları da tefekkür içinde idi; işte bu yolda olanlar da Hakk'ı akıllarından çıkarmayıp devamlı düşünürler. Yer ve gökte bulunanlar dua edip yalvarırlardı; işte o herkese verilmiştir; Allah dualarını kabul etsin. Yedi kat gökte bulunanların güçleri yettiği kadarıyla, ibadetleri bundan ibaretti.

O kendini unutan kürsi ehli de; hayran olan o erenlerdir. O fena olan arş ehli de Hak'tan utanıp ölü kesilmişti. İşte Allahu taâla rahmetini bol bol verip her tarafı yaydığı için, bu ibadetlerin hepsini namazda topladı; bakarsan görürsün. Kıyam, rüku, secde kılanların hepsi Hak'tan nimetlere kavuşup, kolaylıklarla karşılaştılar. Ayrıca, tahiyatı, tespihi ve duaları; gönülden ve doğru yapanların bu ibadetleri de kabul edildi. Kendini unutan, Hakk'ı düşünen ve kendini onda yok edip benlikten geçenler de zikir ve senayı unuttular.

Kısacası dokuz gökte bulunan meleklerin yaptıkları ibadetlerin tamamı bu iki rekât namazdan başka bir şey değildir. Bunların hepsini Allah o yüce peygambere nasip etti; ondan da bizlere kaldı. İşte bizim her gün yaptığımız bu ibadet göklerde bulunanlardır; biz ona şimdi yerde kavuştuk. Böylece bütün göklerde bulunanların yaptığı ibadetler ve yalvarmalar; toplanıp iki rekât namaza yerleştirildi.

Böylece bütün göklerde bulunanların yaptığı ibadetler ve yalvarmalar; toplanıp iki rekât namaza yerleştirildi. Ey insan! O dokuz kat göğün her birindeki üstünlük ve vergilerin hepsi; şüphesiz burada elde edildi. Kim namazı kıldı ise; onların bütün ibadetlerini yaptı ve karşılığında verilen sevapları da almış oldu. İşte bu, yüce Allah'ın bu dini nasip eylediği bütün müslümanlara işarettir. Hak, başka dinlere böylesini vermediği bu namazı inanlara nasip etti. Üstünlüğü ziyade, yöntemi iyi ve adı güzel olan bu namaz, vücut için keyif, can için de lezzettir. Namaz Allah'a lâıyk ibadetlerin başında gelir, sakın namazsız ve niyazsız olmayınız. Kim bu namazı gönülden doğrulukla kılsa, şüphesiz Allah'ın rahmetine kavuşur. Hakk'ın sesi günde beş kez davet eder ve dinin askerlerinin hepsi orada toplanır. Bu beş vakit namaz müminin silâhı ve okudur, o bunu kış yaz kendine vazife bilir. Mescit ve camiler, müminlerin imanını almak için gelen şeytanla, savaş yeridir. Müslümanlar orada, sıra sıra dizilip şeytanı bozguna uğratar; böylece şeytanın onları baskı altına alıp yenmesi mümkün olmaz. Sonra bu müminlerin hepsi Allah yolunda çalışan gazilerdir; namaz kılmak da gaziliktir. Namaz içinde iken ölen şehittir belki ebedî olarak diri kalanlar da, bunlardır. Âşık, o yolda gidenlere ve bu dinin kıymetini bilenlere can ve gönülden bağlı olup, onlara vurgundur. Onlar gösterişsiz hayır işlerinde bulunur, iyilik yaparlar; yönlerini de devamlı Tanrı'ya çevirmişlerdir. Bunlar, bu ibadet sebebi ile, taptıkları Allah'a yol bularak isteklerine kavuşurlar. Yüce Tanrı bizi bunlardan ayırmasın, dünya ve ahirette devamlı doğru yolda bulundursun."

MİRÂÇ-NÂME

İ*

Ol Çalap kim benzeşi yok bir-durur
 Yogi var eylemege kadir-durur
 Yog-iken bu âlemi var eyledi
 Gizlü ilmin açdı izhâr eyledi
 Hem bu yir gök yog-iken virdi vücud
 Gök rükû'da kaldı yir kıldı sücüd
 Her birin bir kullıga emr eyledi
 Her biriyle bir işit kim n'eyledi
 Gökde evvel arşı kodı ol Hakîm
 Göge bünyâd oldı ol arş-ı azîm
 Yir yüzinde şer'i kodı mu'teber
 Aksidür arşun virür arşdan haber
 Gökler içinde yaratdı gün ü ay
 Aydınından yarınur yohsul u bay
 Yir yüzinde eyledi altun gümiş
 Kim anunla hâsıl olur her bir iş
 Gök içinde çarhi sergerdân dutar
 Dâyimâ hî durmadın gerdân dutar
 Yirde aksi gör anun iy pür hüner
 Dün ü gündüz durmadın dâyim döner
 Her nenün kim gök içinde aslı var
 Hiç gümansuz yir yüzinde misli var
 Bes bihiştün bunda aksi ne-durur
 Kuds içinde Kubbetü's-Sahrâ-durur
 Eyle sankim uçmagun aksidür ol
 Kim anun içinden agdı göge yol
 Dinle imdi Kubbe'nün vasfin ayân
 Kim bilesin bu sözü'n aslın beyân

Ol mübârek Kuds şehrinde meger
 Dartılupdur bir harem key mu'teber
 Yiri ak mermer döşenmiş düpdüzi
 Şöyle kim görnür gibi halkun yüzi
 İki mescid var içinde hõş makâm
 İzzet eyler ana cümle hâs u âm
 Birnün adı Mescidü'l-Aksâ-durur
 Birnün adı Kubbetü's-Sahrâ-durur
 Yiryüzünde uçmagun aksidür ol
 Anun içinden bulındı göge yol
 Göge andan agdı âhir ol Habîb
 Andan ol mi'râc ana oldı naşîb
*Subhânellezi esrâ bi-abdihi leylen mine 'l-
 Mescidi 'l-harâm*⁵
 Kubbetü's-Sahrâ-durur adı anun
 Dinle imdi vasfi nedür kubbenün
 Kubbenün resmi müsemmendür i yâr
 Ya'ni bilgil kim sekiz dîvârı var
 Bu sekiz dîvâr hem uçmak sekiz
 Uçmaga benzer anın oldı azîz
 Ol sekiz dîvârda vardur dört kapu
 Yir ü gök ehli kılur anda tapu
 Degme dîvârında var biş pençere
 Degmesi bin dürlü nakş u kançara
 Degme bir pençerede bin dürlü cam
 Pençereler kamusı kırkdur tamâm
 Kırk direk var kubbede o kırk kemer
 Cümle altunla sıvanmış ser-be-ser
 Ortada bir kubbe çıkmışdur yüce
 Kaplanupdur kurşuna uçdan uca

İç yüzi cümle füsûsdur kubbenün
Diyümezem dil-ile şerhin anun

Yazludur Tâha vü Yâsîn harf harf
Bahtlu ol cân kim oldu anda sarf

Dâvud'ı gör kim demürden n'eylemiş
Sahrayı çevre tarabzon eylemiş

Bir divâr dartmış demürden pür girih
Birbirine berkinüpdür çün zirih

Bir muşabbak pençeredür nakş-ıla
Niçe eydem vasfını gelmez dile

Pençere içre nâr ağaçları var
Yaprağı vü budağı vü nârı var

Bir demürdendür ki direm iy aceb
Dâvud'a mûm eylemişdi ol Çalab

*Ve elennâ lehü 'l-hadîde eni 'mel
sâbigatin*⁶

İçerü andan dahı Sahrâ-durur
Bir işit ol seng-i Sahrâ ne-durur

Seng-i Sahrâ bir ulu taşdur yatur
Altı bir hoş tuhfe yirdür gir otur

Ol taş üzre bir kadem basmış Nebî
Taşda ol bir hoş iz olmuş yâ ebî

Bir burak indi Resûl atlanmaga
Ya'ni kim anunla göge agmaga

Sahra'nun bir köşesi kalkdı bile
Bile gitmek diledi ol menzile

Kâf ya Sahrâ didi ol demde Resûl
Durdı Sahrâ ol sözi kıldı kabûl

Çıkdı bir dil Sahra'dan u söyledi
Nâliş itdi hâlini arz eyledi

Didi unıtma şefâ'atdan bizi
Bir kez angıl yarın anda sen bizi

Kaldı ol Sahrâ vü vardı Mustafâ
Bagladı Allah ile ahd ü vefâ

Kâbe-kavseyn oldu menzilgâh ana
Âşinâ oldu der ü dergâh ana

*Fekâne kabe kavseyni ev-edna*⁷

Dôst öninde mahv kıldı kendüzin
Cümle göz oldu vü gördi dôst yüzün

Ol mukarrebler ki vardur tapuda
İrmedi bu sırta kaldı kapuda

Dôst visâlin ne'ydüğün kim ne bile
Kimsene bilse dahı gelmez dile

Hâli doksan bin kelime râz-ıla
Degdi dôstdan dôsta yüz bin nâz-ıla

Dôst öninde ol Habîb oldu habîb
Dôst-ıla mi'râc ana oldu nasîb

Bu işe bu kudrete ne akl ire
Söz üküşdür çün girü indi yire

Geldi Sahrâ altına oturmaga
Diledi ilkin namâza durmaga

Boyu degdi râst olmadı kıyâm
Kalkdı Sahrâ oldu ol bir hoş makâm

Çün namâzı kıldı oturdı Emîn
Gökden ol dem indi Cibrîl-i emîn

Sofra inidürdi Resûlî toyladı
Yidi ol hönü Resûl şükr eyledi

Yir ü gök ehli Resûlün hâlini
Bildiler mi'râc-ıla ahvâlini

Cem' oluban cânı peygamberlerün
Hıdmete geldi kamu serverlerün

Mustafâ mi'râcını çün bildiler
Dirilüp cümle selâma geldiler

Anda hâzır cem'-iken ol cümle cân
Bir namâz vakti irişdi nâgehân

Çünkü kâmet eyledi ol muktedâ
Cümle cânlar kıldı ana iktidâ

Oldılar bunlar cemâ'at ol imâm
Ol namâzı kıldılar anda tamâm

Bir kavulda şöyledür kim ol namâz
Gökler üstinde kılındı ol niyâz

Enbiyâ ervâhı anda cem'-idi
Mustafâ ol cem' içinde şem'-idi

Ol mekân-ı lâ-mekân kim var-durur
Ol mekânda Cebre'il agyâr-durur

Ol namâzı kıldılar anda tamâm
Bî-rükû' u bî-sücûd u bî-kıyâm

Bir kavul oldur ki Kuds'e geldiler
Ol namâzı Kuds içinde kıldılar

Bir kavul iksi dahı oldı sahîh
Ten dili vü cân dili eytdi fasîh

Mustafâ vardı yine meskenine
Söz içinde Kuds'e geldük biz yine

Ol Harem'de bir işitgil kim i yâr
Kubbetü's-Sahrâ yöresinde ne var

Hem terâzû hem sırâtun sûretin
Eylemişler kim tuta halk ibretin

Ya'ni bunlar yarına tanuk-durur
Bileler kim olırsar şek yok-durur

Dâvud'un ol Kubbetü's-Silsilesi
Kim gelürdi kimün olsa gilesi

Anda bir zencîr vardı ol zamân
Bâtılı hakdan seçerdi bî-gümân

İsa'nun hem vardur anda bişigi
Zîr-zemîndür yir içinde işigi

Ol bişik bir ulu ak mermer-durur
Andan ayru iki mihrâb var-durur

Birisinde Mustafâ kılmış namâz
Birisinde kılmış ol Meryem niyâz

Zîr-zemînde hoş ziyâretdür bular
Kim varursa yüz urur hâcet diler

Ol asâsın Mûsî kim atmış-ıdı
Ol varup bir mermere batmış-ıdı

Görklü mescid yapılpdur üstine
Ol dahı bir hôt ziyâretdür yine

Saçakın urmuş Ömer bir mermere
Dikmiş anda şöyle kim yumşak yire

Ol dahı bir hôt ziyâretdür müdâm
Yapılıpdur üstine bir hôt makâm

Andan ayruk mescid ü mihrâb üküş
Bâb-ı Cennet Bâb-ı Tevbe bâb üküş

Bir Harem'dedür bular cümle ayân
Uşbu kim bir bir didüm bellü beyân

Anı görenler buna tanuk-durur
Kim bu sözde artuk eksük yok-durur

Lîki ben ol kubbenün ahvâlini
Eydemedüm lâyıktınça hâlini

Nesne kim ol uçmagun pertâvidur
Bu kadar söz kanda anun savıdur

Eyle san bir hücredür uçmaktan ol
Anun-ıçun andan agdı göge yol

Her surat kim anda ma'nî var ola
Anı takrîr eylemek düşvâr ola

Kimse anı niçe takrîr eyleye
Tende cânı niçedür dip söyleye

Ol makâmun cânı vardur bî-gümân
Anun-ıçun ölmedi bunça zaman

Nesne kim içi tolu pür nûr ola
Tâ cihân oldukça ol ma'mûr ola

Her kim anı bilmek ister ne'ydügin
Zâhiri vü bâtını niçe'ydügin

Varsun anda görsün anı göz-ile
Eydüben ol ma'lum olmaz söz-ile

Ol makâm Hak ehline lâyıkdurur
Kamu yirden yigligi bayık-durur

Uzanuban niçeler vardı ana
Münkir olmuş var mı hîç önden sona

Âşık'un gönli ana âşık-durur
Cânı ol ev hakkına sâdik-durur

Anun-ıçun söyleyüdur dil-ile
Şerh idüben vasfını kıldan kıla

Sevgü nesne dilden eksilmez olur
Sevgüsüz hergiz dile gelmez olur

*Men ehabbe şey'en eksere zikrehi*⁸

Eytdi ol yüzi sulu görklü hulu
Kim neyi sevse çok anar iy ulu
Ol erenler kıldılar anda namâz
Cân içinde buldılar bin dürlü râz

II*

Gönlüme bir hoş fikir düşdi yine
Gönlüm anunla göge uçdı yine
Taldı ma'nî denzine gevher diler
Sıdk-ıla kim dilediyse virdiler
Zıra gevher ma'dimidür ol deniz
Ne nişân var anda ne yol var ne iz
Yavu vardı ol denizde akl u cân
Virmedi tahkîk-ıla andan nişân
İrdüginçe söyledi her bir kişi
Kim-durur kim bellü bildi bu işi
Bildüğümden eydiserem ben dahı
Kul-ısan gel kullıgun ilmin okı
Şol ışıkde kul olanlar n'itdi gör
Yol eri ol yolda niçe gitdi gör
Gör Çalap niçe yaratdı mahlukı
Gör bu mahlûk niçe bildi Hâlık'ı
Niçe düzdi dünyayı ol bî-niyâz
Eyledi yir gök ü virdi kış u yaz
Dürlü ni'met düşdi yir gök üstine
Ya'ni kiin hön dökdü cümle döstına
Viribidi kudretin kıldı salâ
Diledi kim ya'ni ol döstlar gele
Yiyeler ul ni'meti şükr ideler
Bileler Hak varlığını zikr ideler
Tâ bularun kullığı ma'lûm ola
Her biri Hak emrine mahkûm ola
Hele geldi her biri dutdı vücûd
Bildü Allah varlığını kıldı sücûd
Hâllü hâlinçe ibâdet kıldılar
Dillü dilinçe işâret kıldılar

Her biri bir tâ'atı kıldı kabûl
Mahkum oldu kullığa virdi gönül

Kıldı tâ'at ya'nî durdı kullığa
Kanı ol tâ'at kim ol göge aga

Yitdüginçe her birinün tâkatı
Hele kıldı niçe olsa tâ'atı

Tâ gelinçe bu cihâna ol Habîb
Kim gönüller rencine oldur tabîb

Hakk'ı niçe bildilerse bildiler
Hem ibâdet niçe olsa kıldılar

Bunda geldi oldu cümle iş temîz
Bunda yitildi aruk oldu semiz

Çün Habîb'i kıldı Hak beglerbegin
Ana bildürdü kamu işler yegin

Ana virdi yigregın tâ'atların
Ana açdı kutlusın sâ'atların

Ana virdi yigrek ümmet kamudan
Âzad anun ümmetidür tamudan

*Küntüm hayra ümmetin uhricet li'n-nâsi*⁹

Ümmetiçün çün Habîb iş istedi
Gör ne bünyâd urdı ne iş işledi

Gör ne tâ'at düzdi kodı ümmete
Kim kılursa lâıyk olur rahmete

İşk-ıla dinler isen eydem ayân
Anlayasın bu işi bellü beyân

Dinle imdi Mustafâ mi'râcını
Hulleden tonı vü nûrdan tâcını

Ol gice kim mi'raca agdı Resûl
Ne du'â kim kıldısa oldu kabûl

*Sübhanelle'î esrâ bi-abdihî leylen*¹⁰

Hak anı sevdi anunçun ündedi
Viribidi Cebre'il gelsün didi

Geldi Cibril ü getürdü bir burak
Eytdi turgıl yâ Resûl kılğıl yarak

Hazrete ünder Çalap sevdi seni
Uş rikâbun dutmaga virdi beni

Tur oturma bin buraka gel berü
Çıkırsın müh felekden yokara

Dôstlıgun ne'ymiş bilesin dôst-ıla
Anlayasın bu işi kıldan kıla

Söz üküşdür hele çün çıkdı göge
Mustafâ çün bir nazar kıldı göge

Gördi kim saf saf firîştehler tamâm
Durmuş anda bî-hisâb dutmuş makâm

Cümle el bağlap durupdur tâ'ata
Muntazırdur bir mübârek sâ'ata

Çün bu işi böyle gördi ol Resûl
Gönline hoş geldi bu zabt u usûl

Eytdi yâ Cibril âhir eytgil bana
Bu ne işdür bu işe kaldum tana

Cibril eytdi bu firîştehler-durur
Niçe yüz bin bunça dahı var-durur

Uşbudur dâyim bularun tâ'atı
Zâyi' olmaz bir demi bir sâ'atı

Tâ-kıyâmet bu kıyâmdur işleri
Yok-durur ayruk dahı teşvişleri

Sordı Peygâmbere bu tâ'at fazlını
Eytdi bir bir Cibril anun şerhini

Fazl ü müzdin çünki bî-had söyledi
Mustafâ gönli ana meyl eyledi

Çünkü bu dünyâ göginden geçdi ol
Vardı bu kez ol ikinci göge ol

Gördi ol gökde firîştehler yine
Saff u saf durmuş Çalap kullığına

İlla bunlar kamusı kalmış dü-tâ
Düpdüzi kılmış rükû' olmuş dü tâ

*Ve'r-ke' u ma'arrâki'in*¹¹

Çün Nebî gördi buları anladı
Hem bularun tâ'atını tanıladı

Yine sordı Cibril'e bunlar nedür
Cibril eytdi kul-durur kullık ider

Tâ-kıyâmet şol rükû'dadur bular
Durısarlar şöyledür kim durdılar

Bunların fazlını yine sordı Resûl
Eytdi bu erkân u bu zabt u usûl

Hak katında kadri nedür eyt bana
Kim bularun hâline kaldum tana

Fazl ü müzdin hem bularun bî-kıyas
Eytdi kim kıldı Nebî şükr ü sipâs

Gönli imrendi Habîb'ün bunlara
Eytdi hele uşbu iş kaçça vara

Geçdi bu kez vardı üçinçi göge
Vardugınça irüşür yigden yige

Gördi ol gökde dahı bin bin hezâr
Secdeye düşmüş yatur saf saf bular

Bunların üzre dahı bakdı Resûl
Gönli cânı bu işi kıldı kabul

Yine sordı Cibril'e kim yâ ahî
Uşbular ne işdedür eytgil ahî

Cibril eytdi bu firîştehler dakı
Kullıg eyler birleyüben ol Hak'ı

Bunların tâ'atları bundak-durur
Hiç riyâ yok işleri mutlak-durur

Tâ-kıyâmet şol sücûddadur bular
Yatısarlar şöyle kim yatur bular

Bu işün müzdin yine sordı Resûl
Eytdi uşbu işleri işlerse kul

Hak katında ne kadardur kıymeti
Sevdi cânım gönlüm uşbu tâ'atı

Cibril eytdi bu sücûd içre sevâb
Bî-adeddür bî-şümâr u bî-hisâb

Yine imrendi ana ol Mustafâ
Cânı gönli o işe kıldı vefâ

Hele ol gökden dahı geçdi bu dem
Vardı dördinçi göge basdı kadem

Gördi ol gökde dahı bin bin yine
Saf dutup durmuş Çalap kullığına

İlla bunlar cümle saf saf oturur
İki diz üzre tahiyatda durur

Yine sordı ol Nebî kim yâ Emîn
Niçün otrurlar bular böyle emîn

Bunların ahvâlini eytgil bana
Kim gönül meyl itdi bunların yana

Eytdi ol Peyk-i İlâhî yâ Resûl
Ol işikte ne mecâldür bunça kul

Cümle kullardur bular ol hazrete
Her biri durmuş-durur bir tâ'ata

Bu tahiyatdur bunların tâ'atı
Tâ gelinçe ol kıyâmet sâ'atı

Hem bunların fazlını eytdi bî-şümâr
Ol sevâbda ne aded var ne karâr

Yine imrendi bunların işine
Çünkü bildi tâ'atı ne işi ne

Geçdi ol gökden dahı vardı ilerü
Cibril öninçe diyüdur gel berü

Vardı bişinçi göge irdi yine
Bu işi anda dahı gördi yine

Gördi kim saf saf firişteh bî-şümâr
Durmuş anda tesbîh okır zâr zâr

Kamüsü Hak'dın yana dutmuş yönin
Cümle bir tesbîh okır düzmiş ünin

Çün Nebî gördi bunların hâlini
Yine sordı Cibril'e ahvâlini

Cibril eytdi bu ferişteher hemân
Hazrete kullık kılurlar bî-güman

Bunça vaktür bunların kullıkları
Hak-durur tesbîh okıp tapdukları

Tâ kıyâmet kalısar böyle bular
Uşbu hâletde ki vardur kaldılar

Sordı Peygâmbere yine ol Cibril'e
Ya'ni ister bu işün fazlını bile

Eytdi bî-haddür bu tâ'atda sevâb
Geçdi Peygâmbere yine kıldı cevâb

Vardı altınçı göge irdi Habîb
Ol gök ehlin ne'ydügin gördi Habîb

Gördi kim ol gök dahı tolmuş tamâm
El götürmüş hazrete kalmış tamâm

Cümle müstagrak du'âya saff u saf
Çıgrışur yâ Rabbi kılğıl afv afv

Mustafâ çün bunları gördi yine
Bu işi pes Cibril'e sordı yine

Eytdi yâ Cibril bular ne işdedür
İşbu zârî kim kılurlar bu nedür

Cibril eytdi yâ Nebî bunlar dahı
Cümle kuldur yüz bin ança var dahı

Cümle bil bağlap durupdur tâ'ata
Yarlığa dip yalvarışur hazrete

Bu du'âdur bunların tâ'atları
Ançağ irtür güçleri tâkatları

Tâ kıyâmet kalısar böyle bular
Kendünün hem ayrugun suçın diler

Sordı kim bu hâl-ıla yol varmagun
Kadri nedür anda bu yalvarmagun

Fazl ü müzdin Cibril eytdi bî-aded
Pes Resûl didi kim iy Hak kıl meded

Yine imrendi Nebî gönli ana
Geçdi ol gökden dahı Hak'dın yana

Geçdi bu kez vardı yidinçi göge
Ol gök ehlin uşbu dil niçe öge

Gördi kim gök ehli düşmüş fikrete
Fikr içinde cümle kalmış ibrete

Arz iderler hazrete hâllerini
Bilemezler n'ola ahvâllerini

Bunları gördi Nebî bu hâl-ile
Pes yine sordı bu hâli Cibril'e

Cibril eytdi yâ Resûlallah bu iş
Hâlini arz eylemekdür bu yoriş

Ya'ni kim bilmeg-içün kullıkların
Hak kabûl itmiş mi bu kıldukların

Tâ kopa mahşer bular bu hâl-ile
Kaldılar ya'ni diler hâlin bile

Bu fikir fazlın yine sordı Resûl
Eytdi kendü hâlini fikr itse kul

Hâlini bilmek içün kul fikreti
Ne kadardur anda kadr u kıymeti

Bu tefekkür hâlinün fazlın Emîn
Eytdi anı pâdişâh bildi hemîn

Mâyil oldı cân-ıla ol hâle ol
Kaldı bunlar geçdi gitdi hele ol

Vardı sekzinçi göge basdı ayak
Cibril eytdi yâ Nebî bir bunda bak

Gör bu gökde kulları ne hâldedür
Ne fikirdedür bular ne kâldadur

Hazrete karşı bular hayrân u mest
Ol eserden cümle akl u cân mest

Kimse bilmez işini n'itmek gerek
Kandadur yâ kançaru gitmek gerek

Cümle hayrân u tefekkür hazrete
Pes aceb kaldı Habîb ol hâlete

Cibril'e sordı yine kim uşbular
Ne sebebden böyle hayrân kaldılar

Cibril eytdi hazret öninde duran
Bir nazarda bin kezın kudret gören

Tan degüldür bunların hayrânlığı
Çün görür her lahza bu sultânlığı

Niçeler hayrân-durur bu kapuda
Yavu kılmış kendüzün bu tapuda

Tâ kopınça ol kıyâmet bunlara
Tâ'at uşbudur gerek böyle vara

Pes bu tâ'at fazlını sordı yine
Cibril ana hoş haber virdi yine

Gönline peygamberün kıldı eser
Hele ol gökden dahı kıldı sefer

Geçdi tokzunçı göge i'zâz-ıla
Arşa vardı ya'ni yüz bin nâz-ıla

Gördi ol mülkde firîştehler ki var
Kalmaduk hîç ellerinde ihtiyâr

Cümle olmuş kendüden mahv u fenâ
Ni fikir kalmış bularda ni senâ

Yavu kulmuş her biri ahvâlni
Bilmez olmuş her birisi hâlini

Garka varmış ol denizde her biri
Eyle san kim ne öldür ne diri

Pâdişâhlık hükmi basmış kamusın
Yile virmiş her birinün nâmusın

Çün bularun hâlini gördi Nebî
Pes bu kez ahvâlini sordı Nebî

Eytdi yâ Cibrîl bular ne hâldedür
Niçe dirlikde vü niçe kâldadur

Ben bularun hâline kaldum aceb
Bu fenâ olmaqlığa nedür sebep

Cibril eytdi yâ Resulallah bular
Şol cemâ'atdur ki vaslat buldılar

Hak bularun kullığın kıldı kabûl
Her niçeyse hâlleri oldı kabûl

Bunlara çün rahmet indi Tanrı'dan
Ol eserden bî-höd oldı akl u cân

Her kime kim irdi rahmet aydını
Bilmedi binden biri birden bini

Nitekim gün nûri örter yıldızı
Bir görünmez toptoluyken gök yüzü

Çünkü Allah rahmetin buldı bular
Ol keremden utanup öldi bular

Geldi rahmet bunları mahv eyledi
Kıldugın u bildüğün sehv eyledi

Çün bularun hâlini bildi Resûl
Cânı gönli bunları kıldı kabûl

Geçdi vardı hazrete kıldı niyaz
Hakk-ıla söyleşdi bunça sırr u râz

Kâbe-kavseyn oldı menzilgâh ana
Gör ne devlet virdi ol Allah ana

*Summe denâ fetedellâ fe-kâne kabe
kavseyni ev-ednâ¹²*

Açdı râz u virdi sır ilmin tamâm
Bilmedi ol bildüğün bu hâs u âm

Fe-evhâ ilâ- 'abdihi mâ evhâ¹³

Kıldı ma'lûm kendünün kâdırlığını
Yirde gökde hâzır u nâzırlığını

Kullarun hem kullığın kıldı ayân
Her biri n'itmek gerek bellü beyân

*Vemâ halaktı 'l-cinne ve 'l-inse illâ li-
ya 'budûn¹⁴*

Bakdı Peygâmbir bu yir gök ehline
Gördi kim her biri uymış bir dine

Kendüye bahş olmuş ol İslâm dini
Bildı hâs dîndür degüldür âm dini

Çünki kullar kullıg içre oldı arz
Her kula bir dürlü tâ'at oldı farz

Her biri bil bağladı bir tâ'ata
Ya'ni kim lâyık olam dip hazrete

Degdi tâ'at bu kezın Peygâmbere
Ya'ni hazret kullığı ol servere

Tanrı'dan emr oldı bu biş vakt namâz
Kim kıla her dem anun birle niyâz

Anı anuñun buyurdı ol Ahad
Kim bize rehber ola ol tâ-ebed

Çün Habîb'e Hak'dın emr oldı bu iş
Eytdı kılğıl günde biş kez yaz u kış

Söz üküşdür hele çün döndi Resûl
Geldi göklerden yire indi Resûl

Diledi ol tâ'atı cem' eyleye
Mü'minün cânın anunla toylaya

Ola İslâm dîninün ol diregi
Hem ola cümle ibâdet yüregi

Es-salâtu imâdü 'd-dîn¹⁵

Gör ne tertib eyledi ol pür hüner
Nüh felekde ol ki kılmışdı nazar

Her birinün tâ'atın görmüş-idi
Fazlın anun Cibril'e sormuş-idi

Cümlesin cem' eyledi bir tâ'ata
Tuş ola dip bir mübârek sâ'ata

İmdi bir işit ki n'itdi n'eyledi
Dirdi ol nüh tâ'atı bir eyledi

İndi ol göklerdeki kılınan niyâz
Geldi bunda cümle oldı bir namâz

Yir gök ehli kim kıyâmdaydı tamâm
Ol kıyâmdan uş bize virdi kıyâm

Ve kûmû li 'llâhi ve 'l-kânitîn¹⁶

Yir gök ehli kim rükû'daydı bular
Bu rükû' andan-durur âhir i yâr

Yir gök ehli kim sücûd kılmış-ıdı
Bu sücûd oldur ol uht olmuş-ıdı

Yir gök ehli kim tahıyyatdı işi
Bu tahıyyat âhir oldur iy kişi

Yir gök ehli kim müsebbihdi tamâm
Uşbu ol tesbîhdür okır hâs u âm

Yir gök ehli kim fikirdi işleri
Ol tefekkür kim kılur bu yol eri

Yir gök ehli kim kılurlardı du'â
Ol du'âdur kamuya olsun revâ

Yidi kat gök ehlinün tâkatları
Yitdüngeç bu-y-ıdı tâ'atları

Ehl-i kürsi kim tahayyür kaldılar
Uş erenlerdür ki hayrân oldılar

Ol ki arş ehli fenâ olmuş-ıdı
Pâdişâhdan utanup ölmüş-ıdı

Yazmış-ıdı rahmetini Hak ana
Bu namâzda kamusu var baksana

Hem kıyâm u hem rûkû' u hem sücûd
Kim kılanlar buldı Hak'dan feth ü cûd

Hem tahıyyat hem bu tesbîh ü du'â
Her ki kıldı sıdk-ıla oldı revâ

Hem tahayyür hem tefekkür hem fenâ
Kim bularda ne zikir var ne senâ

Uşbulardur bu iki rek'at namâz
Nüh felek ehlindeki kılan niyâz

Rûzı kıldı cümlesin Peygâmbere
Kıldı ol kaldı bu biz miskînlere

Pes bu tâ'at kim kıluruz günde biz
Anda bulnandur ki bulduk bunda biz

Cümle gök ehlindeki nâz u niyâz
Geldi uş oldı iki rek'at namâz

Andağı ol fazl u rahmet iy fülân
Cümle bunda hâsıl oldı bî-gümân

Bu namâzı kimse kim kıldı tamâm
Ol namâzun müzdini buldı tamâm

Pes işâretdür bu cümle mü'mine
Kim Çalap tuş eyledi uşbu dine

Rûzı kıldı bu namâzı bunlara
Degmedi bu rahmet ayruk dînlere

Fazlı artuk resmi zîbâ adı hış
Tende işretdür bu cânda dadı hış

Hazrete lâyıq ibâdetdür namâz
Zînhar olman bî-namâz u bî-niyâz

Kim kılursa bu namâzı sıdk-ıla
Hîç gümânsuz Hak ana rahmet kıla

Günde biş kez nevbet-i Hak urılır
Leşker-i dîn cümle anda dirilir

Biligidür mü'mimün bu biş namâz
Kim gidermez kendüzinden kış u yaz

*El-vuzû' silâhu'l-mü'min*¹⁷

Harbgâhdur mescid ol şeytân-ıçun
Kim gelür ol kasd-ıla îmân-ıçun

Saf saf anda duruşur şeytânı sır
Ol sıyımaz bunı bunlar anı sır

Gâzılardur pes bu mü'minler bilün
Gâzılıkdur bu namâz kılmak kılun

Hem şehîddür bu iş içinde ölen
Belki bunlardur ebed zinde kalan

Âşıkıdur Âşık ol yol ehlinün
Kim bular kadrin bilürler bu dînin

İşleri ihlâs-ıladur bî-riyâ
Yönleri togru turupdur Tanrı'ya

Bu ibadetden bular ma'bûdına
Yol buluban irişür maksûdına

Tanrı bunlardan bizi ayırmasun
Dünya âhir togru yoldan ırmasun

* Âşık Paşa; *Garib-nâme*, Süleymaniye Kütüphanesi, Lâleli nu. 1752; 2.cilt, vrk. 6a-11a, 5733-5833. beyitler.

⁵ Kulunu bir gecede Mescidi'l-haram'dan Mescidi'l-aksa'ya götüren *Allahu taâla* her türlü noksanlıktan uzaktr. *Kur'an*, Necm (17) / 1.

⁶ Ona demiri de yumşattık, uzun zırhlar yap diye. *Kur'an*, Sebe (34) / 10-11.

- ⁷ İki yay gibi yahut daha yakın oldu. *Kur'ân*, Necm (53) / 9.
- ⁸ Kim bir şeyi severse, onu çokça anar.
- * Âşık Paşa, *Garib-nâme*, Süleymaniye Kütüphanesi, Lâleli nu.1752, vrk. 121b-131b, 8174-8367. beyitler.
- ⁹ Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. *Kur'ân*, Âl-i İmrân (3) / 110.
- ¹⁰ Kulunu bir gece içinde ileten Allah'ı. *Kur'ân*, İsra (17) / 1.
- ¹¹ Rükû edenlerle birlikte rükû edin. *Kur'ân*, Bakara (2) / 43.
- ¹² Sonra yaklaştı ve daha yaklaştı da; iki yay gibi yahut daha yakın oldu. *Kur'ân*, Necm (53) / 8-9.
- ¹³ Derken Rabbinin kendisine vahy ettiğini kuluna vahy etti. *Kur'ân*, Necm (53) / 10.
- ¹⁴ Cinleri ve insanları ancak bana kulluk etmeleri için yarattım. *Kur'ân*, Tur (52) / 56.
- ¹⁵ Namaz dinin direğidir.
- ¹⁶ Allah için itâat ederek kalkınız. *Kur'ân*, Bakara (2) / 238.
- ¹⁷ Abdest müminin silâhıdır.